

Tammisaaren Strömsön ranta-asemakaava-alueen luonto- ja maisemaselvitys
18.6.2001

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	3
1.1 Työn tarkoitus	3
1.2 Selvitysalue	3
1.3 Kaavoitusilanne	3
1.3.1 Natura-alue	4
2. MENETELMÄT JA TOTEUTUS	4
2.1 Esiselvitys	4
2.2 Maastoinventointi	4
3. MAISEMAN JA LUONNON YLEISPIIRTEET	5
3.1 Kallioperä	5
3.2 Maaperä	5
3.3 Ilmasto	6
3.4 Maisemakuva	6
3.5 Vesistölliset erityispiirteet	6
3.6 Kasvillisuus ja kasvisto	6
3.6.1 Metsät	6
3.6.2 Suot	7
3.6.3 Kasvillisuus	7
3.7 Eläimistö	7
3.7.1 Kalat	7
3.7.2 Linnut	7
3.7.2.1 Uhanalaiset lajit	7
3.7.2.2 Lintudirektiivilajit ja erityisvastaualajit	9
3.7.3 Nisäkkäät	11
4. LUONNON- JA MAISEMANSUOJELULLISESTI ARVOKKAAT ALUEET JA KOHTEET	11
LÄHTEET	22
LIITTEET (1–5)	

1. JOHDANTO

1.1 Työn tarkoitus

Selvityksen tarkoitus on ranta-asemakaavaa varten kartoittaa Tammisaaren Strömsön alueen luonnonympäristön perustekijät ja määrittellä luonnon- ja maisemansuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet sekä esittää niiden pohjalta maankäyttösuositukset. Selvityksen laati YTM, biol.yo. Timo Tikka.

1.2 Selvitysalue

Selvitysalueen maapinta-ala on 360 hehtaaria, josta pääsaaren osuus 325 hehtaaria. Rantaviivaa on noin 25 kilometriä. Alueella on tätä nykyä 18 takoin varustettua mökkiä, 7 lautamökkiä, 3 saunaa sekä aiempaan toimintaan liittyviä muita rakennuksia, jotka ovat olleet Alko-Yhtiöiden edustus- ja virkistyskäytössä. Rakennukset sijoittuvat valtaosin pääsaarelle painottuen sen etelärannoille, poikkeuksina Brändholmenin huvila ja Stora Äpskärin kalamaja Natura-alueen molemmin puolin. Itäisellä Kalvholmenilla on viime sotien päätteeksi Porkkalan vuokra-alueelta muuttaneen perheen asuinpaikaksi osoitetun pienen saaristotilan jäännöksenä sementtisokkeli. Merkittävän kokonaisuuden muodostaa talouskeskuksena toimiva pääsaaren sisäosassa sijaitseva Strömsön tilan vuodelta 1825 peräisin oleva päärakennus puutarhoineen ja kartanomiljöineen (Strömsö – Lyhennelmä Einar Öhmanin teoksesta Strömsö 1971). Pääsaaren etelärannalla on lisäksi neljä yksityistä kesämökkiä palstoineen, länsirannalla Glonäsän ja Brändvikin tilat.

1.3 Kaavoitustilanne

Nykyisin voimassa oleva seutukaava on vuodelta 1982. Läntisen Uudenmaan maakuntakaava on kuitenkin valmistuilla, ja ehdotus siitä on julkaistu 27.3.2000. Maakuntakaavaehdotuksessa pääsaaren länsi- ja lounaisosa (Branta berget – Korsholmen – Ärtrisholmen – Kasen – Glonäs) on merkitty retkeily- ja ulkoilualueeksi, samoin pääsaaren eteläpuolinen saariketju Granholmenilta Långholmenille ja Gröna Gångenille. Aiempi kaavamerkintä näillä alueilla on ollut VI2, so. virkistysalue joka on tarkoitettu pääasiassa tehokasta retkeilytoimintaa varten. Maakuntakaavaehdotuksessa Ryssvikklobben on kuitenkin jätetty retkeily- ja ulkoilualuemerkinnän ulkopuolelle; voimassa olevassa seutukaavassa se kuitenkin on varustettu merkinnällä VI2. Pääsaaren lounaisosassa sijaitseva SU1-merkinnällä varustettu Gloet on luonnonsuojelulain nojalla suojeltavaksi tarkoitettu alue. Ulkosaaristovyöhykkeellä on maakuntakaavaehdotuksessa kolme retkeily- ja ulkoilualueeksi kaavailtua saarta tai saaren osaa: Stora Äpskärin lahti ja sitä reunustavat niemet sekä Notklobben ja Kikarklobben. Nämä ovat virkistysalueina myös voimassa olevassa seutukaavassa. Strömsön Natura-alue sijoittuu ulkosaaristovyöhykkeelle. Niin ikään ulkosaaristovyöhykkeellä sijaitseva noin hehtaarin laajuinen lintuluoto Ådgrundet on merkitty suojelualueeksi sekä voimassa olevassa kaavassa että maakuntakaavaehdotuksessa. Uutena suojelualuemerkinnällä varustettuna kohteena ehdotuksessa on merivyöhykkeelle sijoittuva Nämardland.

Strömsö oli mukana vuonna 1999 valmistuneessa läntisen Uudenmaan tuulivoimakartoituksessa (1999), jonka tuloksia on tarkoitettu hyödyntää maakuntakaavaa laadittaessa. Potentiaaliseksi tuulivoimalaitoksen sijoituspaikaksi kaavailtiin pääsaaren lounaiskärkeä Gloetin eteläpuolella Kasenilla, josta lähimpään rakennukseen olisi ollut matkaa noin 500 metriä. Merkittävimmi-

ympäristönäkökohdiksi raportissa todettiin alueen linnusto ja arka saaristoluonto. Kohde jätettiin lopulta pois tarkemmista analyyseista.

1.3.1 Natura-alue

Strömsön Natura-alue kuuluu osana Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueeseen, joka puolestaan on osa Itämeren meriympäristön suojelukomission HELCOMin suosittamaa BSPA (Baltic Sea Protection Areas)-verkostoa ja todettu ympäristöministeriön asettaman vesistöjen erityissuojelutyöryhmän raportissa erityisiä suojelutoimia vaativaksi merialueeksi. Natura 2000 -alueen vesialueilla suojellaan merenpohjaa, vedenalaista luontoa ja veden laatua vesilain nojalla. Alueella säädellään HELCOMin suositusten perusteella erityisesti soran ja muiden maa-ainesten ottamista, ruoppauksia ja merenpohjan rakentamista, suurehkojen huvivenesatamien rakentamista sekä jätevesien johtamista ja kalanviljelylaitosten rakentamista. Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualueita ehdotetaan liitettäväksi myös kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteloon eli ns. Ramsar-kohteeksi. Tästä ei kuitenkaan seuraa mitään oikeusvaikutuksia yli sen, mitä johtuu jo Natura 2000 -verkostoon kuulumisesta.

2. MENETELMÄT JA TOTEUTUS

2.1 Esiselvitys

Ennen maastotöiden aloittamista alueesta koottiin yleisluontoista tietoa eri lähteistä. Asiakirjalähteinä käytettiin kaavoituksen taustatietoja, tulkintamateriaaleina peruskarttaa, kaavakarttoja sekä Strömsön tilan entisen omistajan Alko Oy:n maanmittaushallitukselta ja merenkulkuhallitukselta 1984 tilaamaa sovellettua Strömsön karttaa (1:10000). Lisäksi haastateltiin saaren hoitajaa Jörgen Fagerholmia.

Maastotyöt jouduttiin kuitenkin aloittamaan ennen kaikkien mahdollisten aluetta koskevien tietojen kokoamista, joten tietoja on täydennetty jatkuvasti ensimmäisen maastotyövaiheen jälkeen.

2.2 Maastoinventointi

Maastotyöt suoritettiin ajalla 16.–17. ja 23.–24.9.2000, linnuston osalta vielä erikseen 25.–27.5.2001. Strömsön pääsaari kuljettiin rantoja ja sisäosia myöten päästä päähän. Lisäksi pääsaaren rannat inventoitiin veneestä käsin saari ympäri kiertäen. Kahdeksaan pääsaaren etelä- ja pohjoispuoliseen lähisaareen rantauduttiin. Ulkosaaristovyöhykkeellä liikuttii veneellä rantojen tuntumassa. Reitti kulki syyskuussa Natura-alueen etelä- ja keskiosien poikki Stora Äspskär eteläpuolelta kiertäen. Ulkosaariston ulointa osaa ja merivyöhykettä tarkasteltiin yleiskuvan saamiseksi tuolloin kauempaa kiikareita apuna käyttäen. Toukokuun linnustoinventoinnin yhteydessä pääsaari ja sen lähisaaret kierrettiin veneellä rantoja myötäillen. Pääsaaren rantoja ja sisäosia kuljettiin myös jalan päähuomion kohdistuessa mm. syyskuun maastotöihin perustuen tai potentiaalisesti linnuston kannalta merkittävimpiin kohteisiin. Ulkosaaristovyöhykkeellä veneiltiin Natura-alueen saaria kierrellen ja Kikanlandenin eteläkärjestä kaukoputkella puuttomien

merivyohtykeen luotojen lintuja laskien sekä havainnoiden luotojen linnustoa veneestä käsin Kikanlandenin eteläpuolella.

3. MAISEMAN JA LUONNON YLEISPIIRTEET

3.1 Kallioperä

Kallioperältään Strömsö kuuluu Etelä-Suomen graniittialueeseen (Suomen kartasto 1986). Graniitit ovat yleisiä etenkin Etelä-Suomen rannikkoalueella, missä niitä on sekä laajoina alueina että liuskeita ja erilaisia syväkiviä lävistävinä juonina (Simonen 1964). Ne ovat usein epätasalaatuisia, sillä niissä on muuttuneina jäänteinä mm. liuskeita ja syväkiviä (mts). Kaikenkaikkiaan Etelä-Suomen graniittialue on kalliokohoumien ja ruhjelaaksojen sävyttämää. Ehjillä kallioalueilla on runsaasti silokallioita. (Suomen kartasto 1986.)

Strömsön pääsaari on enimmäkseen graniittia. Lisäksi esiintyy gabroa ja dioriittia. Saaren pohjois-(Björkholmenilla, Fageruddenilla, Ryssvikuddenilla ja Fåfänguddenilla) ja eteläosissa (Kasenilla ja Ärtrisholmenilla) kallioperä on kuitenkin kvartsi- ja granodioriittia. Pääsaaren lähimmät eteläpuoleiset saaret, Flakholmenin eteläpuolisko pois lukien, ovat niin ikään graniittia. Valtaosa muusta kaava-alueesta on kvartsi- ja granodioriittia. Kalkkikiveä ja karsia (kalkkikiveen silikaattien vaikutuksesta syntynyt muuttumisvyöhyke) esiintyy pääsaaren Björkholmenin niemellä Äskvikenin suulla, Trollholmenin eteläosassa, pohjoisella rantavyöhykkeellä linjalla Aldava – Gladholmenin vastainen ranta, Ryssvikuddenilla ja Fåfänguddenin luoteisosassa. Pääsaaren etelä-lounaisosissa tavataan myös kalimaasälpäporfyroblasteja. Natura-alueen pohjoisosan saarista Torrgranen, Korsholmen, Mellanholmen ja Österholmen sekä Natura-alueen pohjoispuolella Brändholmen ovat kallioperältään amfiboliittia ja sarvivälkegneissia. Torrgranenilla ja Mellanholmenilla esiintyy lisäksi kalkkikiveä ja karsia.

Eri kivilajien vaikutus maan viljavuuteen perustuu pitkälti kivilajien kalkkipitoisuuteen ja rapautuvuuteen. Kalkki edistää mm. fosfaattien liukenemista ja fosforin vapautumista eloperäisistä yhdisteistä. Kalkkivaikutuksen voimakkuuden ja eräiden muiden seikkojen perusteella kivilajit voidaan summittaisesti jakaa kasvillisuuden kannalta neljään hyvyysluokkaan. Kalkkikivi kuuluu parhaimpaan ravinteisuusluokkaan (I), gabro, amfiboliitti ja dioriitti luokkaan II, graniitti luokkaan III. (Kalliola 1973.)

3.2 Maaperä

Geomorfologisessa aluejaossa Strömsö kuuluu Suomenlahden rannikkoalueeseen (Suomen kartasto 1986), jonka maaperälle on ominaista irtaimen maa-aineksen vähyys; avokallioalueiden ulkopuolellakin maapeite jää keskimäärin alle metriin (Suomen kartasto 1990).

Kaava-alueen maaperää leimaa kallioisuus. Savikerrostumien sijainti menee varsin tarkoin yksiin pääsaaren viljellyn maa-alan, so. nykyisten niittyjen kanssa. Moreenia selänteinä ja kumpuina tavataan Gloetin koillisesta pohjukasta Sjusolabergetin eteläpuolelle ulottuvalla jaksolla, jolle sijoittuu myös saaren soranottoaikka. Näkyvimvät muut moreenialueet ovat Äskvikenin itäpuolella ja Mörtvikenin etelä- ja itäpuolelle jäävällä alueella, jolla on mm. niittyä, Linddalsbuktenin rantaan rajoittuvalla vyöhykkeellä, Ramsvikeniltä pohjoisluoteeseen Byvikenille ulottuvalla jaksolla sekä saaren itäosan etelärannalla Adamin saaren kohdalla. Soraa ja hiekkää

pääasiassa rantakerrostumina esiintyy Ryssvikenin pohjukassa ulottuen saaren kapeimman kohdan poikki sen etelärannalle.

3.3 Ilmasto

Tarkastelualueen helmikuun keskilämpötila on -6°C , heinäkuun keskilämpötila 16°C , vuoden keskilämpötila 5°C . Vuotuinen sademäärä vaihtelee merialueen ja ulkosaariston 600 mm:stä sisäsaariston ja mannerrannikon 650–700 mm:iin. Lumensyvyys on suurimmillaan maaliskuussa, keskimäärin 30 cm. Vuotuinen haihdunta on muun Etelä-Suomen tapaan maan korkeimpia: noin 400 mm. (Suomen kartasto 1987.)

3.4 Maisemakuva

Kaava-alueella ovat edustettuina varsinaista rannikkovyöhykettä lukuunottamatta kaikki mm. maan ja veden keskinäistä osuutta ja kasvillisuuden muuttumista kuvaavat saariston rannikonsuuntaiset vyöhykkeet (ks. liite 4): merivyöhyke, ulkosaaristo ja sisäsaaristo (Häyrén).

3.5 Vesistölliset erityispiirteet

Fladat ja kluuvit ovat pieniä, matalia ja suojaisia tarkoin rajautuvia merenlahtia, jotka ovat joko edelleen yhteydessä mereen tai kuroutuneet siitä irti maankohoamisen seurauksena. Fladoja ja kluuveja esiintyy pitkin Suomen rannikkoa ja saaristoa ja myös muualla Itämeren maankohoamisrannikoilla. Maa kohoaa läntisellä Suomenlahdella noin 2 mm vuodessa. Tämän primaarin, kallioperän liikkeeseen perustuvan maankohoamisen lisäksi fladojen ja kluuvien synty edellyttää paitsi sopivaa topografiaa, myös veden ja jään toimintaa jään ja aaltojen kuljettaessa ja kasatessa kiviä, soraa ja hiekkaa tiettyihin paikkoihin. Elollinen luonto tehostaa tätä vaikutusta muodostamalla turvetta ja orgaanisia sedimenttejä. (Munsterhjelm 1997.)

Pääsaaren länsiosaan sijoittuu luonnonsuojelulain nojalla suojeltavaksi tarkoitettu Gloetin kluuvijärvi rantoineen. Fladat ja kluuvit voidaan morfologiansa ja kasvillisuutensa perusteella jakaa toisiaan kehityksellisesti seuraaviin tyyppeihin. Gloet on tyypiltään saaristokluuviflada ja edustaa kasvistollisesti "punanäkinparta"-merinäkinruohotyyppejä (*Chara tomentosa*–*Najas marina*) (mts). Gloetin suuta on 1990-luvun alussa perattu poistamalla järviuokoa tarkoituksena lisätä veden virtausta. Toimenpiteellä on havaittu olleen negatiivista vaikutusta Gloetin luonnontilaan (Jouko Pokin tiedonanto). Tulevaisuutta silmälläpitäen vuonna 1996 annettu vesilain muutos (vesilain 1 luku 15 a §) kuitenkin kieltää enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan (merestä irti kuroutumassa oleva lahti) tai kluuvijärven (fladasta muodostunut järvi, jossa makeaan veteen sekoittuu suolapärskéitä) luonnontilan säilymisen vaarantavat toimenpiteet.

3.6 Kasvillisuus ja kasvisto

3.6.1 Metsät

Alueen metsät vaihtelevat kitukasvuisista jäkäläpeitteisistä kalliomänniköistä ja kanervatyypin kuivista kankaista puolukkatyypin kuivahkoihin ja mustikkatyypin tuoreisiin kankaisiin. Pienialaisesti esiintyy myös lehtoja. Karuimmat metsätyypit osuvat pitkälti yksiin avokallioalueiden kanssa. Metsien käsittelyn aste vaihtelee pääsaarella melkoisesti. Kaava-alueen muilla saarilla ei metsiä juuri ole intensiivisen metsätalouden keinoin hyödynnetty lukuunottamatta Käringsholmenia, jonka tuoreimmat hakkuukannot ovat alle kymmenen vuoden takaa. Luonnontilaisimmat metsät löytyvät pääsaaren lähimmistä eteläpuoleisista saarista (Långholmen, Flakholmen, Granholmen), Glonäsiltä, Fageruddenilta ja Brändholmenilta Byvikenin suulla.

Pääsaarella on pidetty karjaa aina 1970-luvun alkupuolelle: viimeksi lehmiä (10–15) 1973–74 asti, hevosten pitäminen loppui noin 40 vuotta sitten. Lehmät kulkivat vapaina metsissä ja rannoilla, ja ne pyrittiin aitauksin pitämään pois viljapelloilta. Lehmiä on pidetty aikoinaan myös saaren kahdella yksityisellä tilalla. Karjanlaidunnus on siten osaltaan muovannut pääsaaren metsiä ja rantoja.

3.6.2 Suot

Pääsaaren matalien lahtien reunoilla ja pohjukoiissa on muutamia rantaluhtia, joiden kasvillisuutta dominoivat järviruoko ja tervaleppä.

3.6.3 Kasvillisuus

Alueelle ovat tyypillisiä korkeat järviruokokasvustot, jotka ovat paikoitellen laajoja ja tiheitä. Laajimmat ruovikot sijoittuvat pääsaaren suurimpiin lahtiin ja Byvikenin pohjoispuolisten saarten ympäristöön. Pienempiä kasvustoja esiintyy ympäri pääsaarta. Näin kattavana järviruokoa esiintyy lähinnä rannikon mannervyöhykkeessä ja sisäsaaristossa.

Mm. pääsaaren rantakallioita peittää monin paikoin mannerrannikolle ja sisäsaaristovyöhykkeelle tyypillinen kalliotierasammal. Kallioalueiden kasvustoon kuuluu paikoitellen myös keltamaksaruoho. Kalkinsuosijakasveista pääsaarella on tavattu ainakin verikurjenpolvea.

3.7 Eläimistö

3.7.1 Kalat

Kalastolle tärkeitä kutualueita ovat Gloet, Byviken ja Ryssviken, jotka soveltuvat sekä talvikutuiselle mateelle, kevätkutuiselle haulle että kesäkuussa kutevalle kuhalle. Ekenäs-Snappertuna fiskeområde ehdottaa kolmea aluetta varattaviksi ammattikalastukselle. Aiemmin perustetut kaksi rauhoituspiiriä pääsaaren pohjoispuolella Ekenäs-Snappertuna fiskeområde ehdottaa korvattaviksi Gloetilla, Byvikenillä ja Ryssvikenillä, joiden se katsoo palvelevan rauhoituspiireinä tähänastisia paremmin. Kutualueet ja ammattikalastukselle varattavat alueet on esitetty liitteessä 3.

3.7.2 Linnut

3.7.2.1 Uhanalaiset lajit

Seuraavassa esitellään joitakin uhanalaisiksi luokiteltuja Strömsön alueella pesiviä tai mahdollisesti pesiviä uhanalaisia lintulajeja (ks. tarkemmin taulukko). Yksityiskohtaisemmat lajilistat ja havaitut pari- tai yksilömäärät löytyvät kohdekuvauksista.

Kalasääski

Kalasääski eli sääksi on sekä luonnonsuojelulain 46 §:n tarkoittama valtakunnallisesti uhanalainen laji (silmälläpidettävä taantunut) että EU:n lintudirektiivissä mainittu laji, joka on lisäksi Suomen erityisvastuulajilistalla. Laji kuuluu niihin luonnonsuojelulain 39 §:n 2 momentin tarkoittamiin suuriin petolintuihin, jonka "pesäpuu, jossa oleva pesä on säännöllisessä käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu" (esim. Kuusiniemi et al. 2000). Pääsaarella tai sen lähiympäristössä on kuusi sääksen pesää, joista yksi sääksien itsensä rakentama, muut tekopesiä. Tekopesiä on rakennettu, koska riittävän vankkaoksaisia pesän painon kesät talvet kestäviä puita ei nykyään tahdo löytyä. 1990-luvun puolivälissä tekopesien osuus Suomen sääksen pesistä oli 42 prosenttia (Väisänen et al. 1998). Laajoilla alueilla Etelä-Suomea tuo osuus on kuitenkin peräti 70–75 prosenttia (mts). Vuonna 2000 kolme pesistä oli asuttuja ja tuottivat poikasia. Asuttuina olivat Gloetin saaren tekopesä, Kullholmen Byvikenin suulla (sääksien rakentama) ja Gladholmenin luoteispuolinen pieni saari. Kaikki kolme pesää ovat säännöllisesti asuttuja. Niin ikään Fåfånguddenin pesä on säännöllisesti asuttu, joskaan ei vuonna 2000. Gloetin eteläpuoleiselle kallioalueelle sijoittuvaa pesää asutaan satunnaisesti, ja sitä käytetään ilmeisesti Gloetin saaren pesän vaihtopesänä. Fageruddenin pesä on ollut asumaton viime vuosina, asuttuna viimeksi 1991. Pesien tarkemmat sijainnit on esitetty liitteessä 2.

Nuolihaukka

Nuolihaukka kuuluu luonnonsuojelulain 46 §:ssa ja 47 §:ssa tarkoitettuihin uhanalaisiin lajeihin, jotka on lueteltu luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 4. Laji tavattiin maastotöiden yhteydessä Käringholmenin itärannan metsässä, jota voi pitää lajille sopivana pesimäympäristönä. Vuoden 1995 IBA (Important Bird Areas)-laskennan yhteydessä on havaittu pari Natura-alueella.

Naurulokki

Tähän asti varsin yleisen naurulokin väheneminen on paikoin ollut romahdusmaista (Väisänen et al. 1998). Niinpä se on sisällytetty uusimpaan valtakunnallisesti uhanalaisten lajien luetteloon. Väheneminen on ollut silmiinpistäväntä etelärannikolla, tosin pohjoisimmilla rannikkoalueilla se on runsastunut (Saaristolinnuston suojelun nykytila Suomen rannikolla 1997). Naurulokkiluotojen suojelu edistää muiden lajien suojelua saaristossa (mts). Kaava-alueella lajia tavataan näkyvämmiin lähinnä Byvikenillä ja sen ympäristössä: Kullholmenin itäpuolisella puuttomalla pikkuluodolla pesii pieni 20 parin yhdyskunta.

Selkälokki

Selkälokki on viime vuosikymmeninä voimakkaasti taantunut. Yhtenä syynä pidetään kookkaamman harmaalokin runsastumista ja selkälokin jäämistä alakynteen kilpailussa edullisimmista pesimäpaikoista ja ravinnosta. Myös lisääntyneen veneilyn ja leiriytymisen mukanaan tuomaa häirintää pidetään osasyllisenä taantumiseen. Niin ikään muuttomatkoilla ja talvehtimisalueilla elimistönsä kerääntyvillä ympäristömyrkyillä saattaa olla osuutta asiaan. Kaava-alueella selkälokin pesinnän painopiste on voimakkaasti ulkosaaristossa ja merialueella. Tosin toukokuussa tehtiin havaintoja yksittäisistä selkälökeistä myös pääsaaren tuntumassa Brändholmenilla ja Gladholmenin läheisyydessä.

Räyskä

Räyskä ei pesi tällä hetkellä kaava-alueella, mutta kylläkin vielä ajanjaksolla 1984–92 yhden parin voimin vähintään kolmesti Nämardlandilla (Rusanen 1994). Ådgrundetilla pesi 1960-luvulla 40 parin yhdyskunta (mts). Räyskä on vaarantuneeksi luokiteltu ja luonnonsuojeluasetuksessa mainittu erityisesti suojeltava laji.

Harmaapäätikka

Harmaapäätikka tavattiin Strömsön kartanon puutarhassa syyskuun maastotöiden yhteydessä. Laji suosii monimuotoisia ja iäkkäitä lehti- ja sekametsiä, joissa on runsaasti jykeviä ja lahoavia puita. Fennoskandiassa valtaosa harmaapäätikoista elää haapa- ja koivumetsissä. Se viihtyy myös pellonreunojen ja rantojen pikku metsiköissä, puutarhoissa ja puistoissa. Harmaapäätikka etsii muurahaisia pikku niityiltä ja muilta metsäaukioilta. Lajin taantumisen pääsyy on vanhojen lehtimetsien hakkaaminen ja muuttaminen yksitoikkoisiksi, tasaikäisiksi talousmetsiksi. Pesintää ei ole todettu, mutta sitä voidaan pitää todennäköisenä. Lajille sopivia pesimäympäristöjä löytyy pääsaarelta ainakin kartanon puistosta ja sen lähiympäristöstä, Mötvikenin ja Byvikenin väliseltä runsaasti haapaa kasvavalta kolopuustoiselta alueelta metsäniityn tuntumassa sekä Fageruddenin koillisrannan haapavyöhykkeeltä.

Pikkutikka

Viime vuosikymmeninä pikkutikka on vähentynyt selvästi eri puolilla Suomea. Laji on riippuvainen lahoista ja kuolevista lehtipuista. Aiemmin laidunnettujen lehtojen ja rantametsien kuusettuminen on osaltaan heikentänyt sen elinmahdollisuuksia. Laji on pesinyt Mörvikenin lahden pohjukan tervaleppää kasvavassa lahopuustoisessa luhdassa vuosi tai kaksi sitten.

Pohjantikka

Etelä- ja Keski-Suomen pohjantikat asustavat yleensä vanhoissa ja mahdollisimman luonnontilaisissa kuusikoissa. Pohjantikka lukeutuu nykyisellään valtakunnallisesti silmälläpidettäviin, ja samalla myös EU:n lintudirektiivi- ja Suomen erityisvastuulajeihin.

Maastotöiden yhteydessä lajin syönnöksiä löytyi

Fageruddenin metsästä ja Granholmenilta. Pesintää ei ole todettu, mutta pohjantikan voi olettaa käyttävän pääsaaren ja sen lähimpien eteläpuoleisten saarten luonnontilaisimpia lahopuustoisia kuusikoita vähintäänkin ravintometsinä vaelluksillaan. Pesintäkään ei ole poissuljettu.

Pikkusieppo

Pikkusieppo on varpuslinnuistamme tyypillisin eteläisten ikimetsien laji, joka on kaikkialla harvinainen. Sen mieluisinta elinympäristöä ovat vanhat kosteapohjaiset kuusikot ja kuusisekametsät, joissa kannot ja pötkelöt tarjoavat sopivia pesimäpaikkoja. Joskus lajia tavataan myös rantametsistä tai vanhojen kuusikoiden ympäröimistä purolehdosta. Inventoinnin yhteydessä pikkusieppo tavattiin Aldavan lähdettä ympäröivässä enimmäkseen tervaleppää kasvavassa lehdossa, jossa on jonkin verran tikkojen koloamia lahopuita.

3.7.2.2 Lintudirektiivilajit ja erityisvastuulajit

Euroopan yhteisön lintudirektiivin I-liitteessä luetellaan lajit (ks. taulukko), joiden elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien lisääntyminen ja eloonjääminen niiden levinneisyalueella.

Ajatus kansainvälisestä erityisvastuusta kansallisessa linnustonsuojelussa on vielä varsin uusi. Keskeisin ero perinteiseen uhanalaistarkasteluun on siinä, että erityisvastuulajit eivät välttämättä ole vielä kansallisesti uhanalaisia. Esim. Suomen tulisi kuitenkin ottaa vastuuta kaikista niistä lintulajeista, joiden Suomen kannan osuus Euroopassa uhanalaisen, taantuneen tai Eurooppaan keskittyneen lajin pesimäkannasta on vähintään 10%. Erityisvastuulajien huomioiminen ei aina edellytä varsinaisia suojelutoimia, vaikkakin esim. yleisesti pehmeämpiä maankäyttömuotoja.

Pilkkasiipi

Pilkkasiipi on esimerkki erityisvastuulajista. Suomen osuus Euroopan kannasta on 12%. Pilkkasiipi on vuosien saatossa vähentynyt Strömsön alueella, ja pesintään liittyvät havainnot on tehty lähinnä Natura-alueelta ja sitä ympäröiviltä luodoilta (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot). Toukokuun inventoinnin yhteydessä havaittiin kaksi pilkkasiipiparia pääsaaren länsipuolella Branta bergetin edustan vesialueella. Lajin poikastuotantoa rajoittaa osin lisääntynyt veneily (Mikola et al. 1994).

Taulukko. Alueella havaitut (muuttoaikaiset/ruokailevat) ja pesivät tai aiemmin pesineet (p) uhanalaiset lajit, EU:n lintudirektiivilajit sekä Suomen erityisvastuulajilistalla mainitut lajit.

Uhanalaisten listaus perustuu uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmän 25.5.2000 julkaisemaan valtakunnallisesti uhanalaisten lajien luetteloon ja uuteen IUCN-luokitukseen (VU = vaarantuneet (Vulnerable), NT = silmälläpidettävät (Near Threatened)). Mukana ovat myös luonnonsuojelulain 46 §:ssa ja 47 §:ssa tarkoitetut uhanalaiset lajit, jotka on luettu luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 4 (= LsL/LsA). * = erityisesti suojeltava laji (LsA 22 §).

	uhanalainen LsL/LsA	lintudirektiivilaji	erityisvastuulaji
Mustakurkku-uikku (p)		x	x
Valkoposkihanhi (p)		x	
Pilkkasiipi (p)			x
Uivelo		x	x
Tukkakoskelo (p)			x
Isokoskelo (p)			x
Mehiläishaukka	NT	x	
Kalasääski (p)	NT	x	x
Nuolihaukka (p)			x
Pyy (p)		x	
Teeri (p)	NT	x	x
Karikukko (p)			x
Naurulokki (p)	VU		
Selkälokki (p)	VU		x
Räyskä (p)	VU	x	x
Kalatiira (p)		x	
Lapintiira (p)		x	
Käki (p)	NT		
Harmaapäätikka	NT	x	x
Palokärki (p)		x	
Pikkutikka (p)	VU		x

Pohjantikka	NT	x	x	
Pikkusieppo (p)	NT	x		x

3.7.3 Nisäkkäät

Vuonna 1986 pääsaarelle on istutettu kuusi- ja valkohäntäpeuroja. Nykyinen kanta on noin 65 yksilöä, joukossa vain muutama valkohäntäpeura. Peuroja ruokitaan ja metsästetään. Viime syksynä ammuttiin noin 15 kuusipeuraa.

Pääsaarella elää tätä nykyä 1–2 yksilön hirvikanta.

Fåfånguddenilla pidettiin noin kymmenen vuoden ajan merikotkien talviruokintapaikkaa. Ruokinta kuitenkin lopetettiin 1990-luvun alkupuolella, koska sianruhojen havaittiin houkuttelevan mantereelta supikoiria ja kettuja.

4. LUONNON- JA MAISEMANSUOJELULLISESTI ARVOKKAAT ALUEET JA KOHTEET

Seuraavassa esitellään sellaiset luonnon- ja maisemansuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet, joille rakentamista ei suositella. Näiden alueiden ja kohteiden sijainnit on esitetty liitteessä 2, vastaavasti rakentamiseen soveltuvat alueet on esitetty liitteessä 5.

1. Västerfladan
Vesilintujen suosima lahti. Harmaahaikara 1, 2 kalalokin pesää, joista toinen salmen suulla Korsholmenin kärjessä, silkkiuikku 3 (väh. yksi pesä), kyhmyjoutsen 1, tukkakoskelo 3 koirasta + 2 naarasta, tukkasotkapari, kalatiirapari. Lahden ympäristö on maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualue. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
2. Gloetin eteläpuoleinen kallioalue
Kalasääsken pesä, joka asuttu satunnaisesti. Ilmeisesti Gloetin saarella pesivän parin vaihtopesä. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
3. Gloetin saari
Kalasääsken pesä: asuttu säännöllisesti. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

4. Fageruddenin luoteiskärki
Kalasääsken pesä: asuttu viimeksi 1991. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
5. Alören lähiympäristöineen
Vesilinnuille tärkeät saaret ja pikkuluoto. Kuuluu Mörtvikenin länsipuolelta aina Ryssvikuddenille ulottuvaan muuttolintujen suosimaan levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)- tiedot).
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
6. Byviken
Linnustolle ja kalastolle tärkeä suojainen matala lahti, joka reunoiltaan ja pohjukastaan laajalti järviruo'on kattama. Osittainen kalastuskielto. Tyyppilajina silkkiuikku, jota havaittiin 30–31 paria, näkyvillä 6 pesää länsirannalla. Lisäksi pesivä kyhmyjoutsenpari, Spjutvikenin kohdalla 2 naurulokkiparia, rantasipi, 1 ruokaileva harmaahaikara itärannalla, sinisorsapari. Kuuluu Mörtvikenin länsipuolelta aina Ryssvikuddenille ulottuvaan muuttolintujen suosimaan levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot).
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
7. Kullholmen
Kalasääsken pesä: asuttu säännöllisesti. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke. Kullholmenin itäpuolisella puuttomalla pikkuluodolla (maihinnousukielto) 20 naurulokkiparia, 1–2 kalalokkiparia, vähintään 4 kalatiiraparia, vedessä 2 naaras- ja 1 koirastukkasotka.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
8. Trollholmenin – Käringholmenin salmi pikkuluotoineen ja lähiympäristöineen
Vesilinnuille tärkeää pesimä- ja muuttolevähdysaluetta. Syyskuussa havaittiin noin 150 levähtävää merihanhea. Toukokuussa Käringholmenin itärannalla männynlatvuksessa 1 nuolihaukka. Paikka on nuolihaukalle ominaista pesimäympäristöä, joten pesintää voidaan pitää varsin todennäköisenä Käringholmenilla tai sen lähiympäristössä. Käringholmenin ja Käringholmsklobbenin välisessä ruovikossa 1 ruokaileva harmaahaikara. Käringholmenin itäpuolella havaittiin toukokuussa 1 kaarteleva mehiläishaukka suuntana pohjoisluode; todennäköisesti muuttava yksilö. Niin ikään tavattiin 2

silkkiuikkua, 1 rantasipi, 2 lentelevää kalatiiraa ja 1 isokoskelokoiras.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

9. Gladholmenin luoteispuolinen saari

Kalasääsken pesä: asuttu säännöllisesti. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke. Kaksi pesivää kyhmyjoutsenparia.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

10. Ryssviken

Suojainen pohjukastaan ruovikkoinen lahti, jolla merkitystä mm. kalojen kutualueena. Havaittiin 1 sinisorsakoiras, Ryssvikenin suulla haahkapari ja kolme telkkää.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

11. Fåfångudden

Kalasääsken pesä: asuttu säännöllisesti. Pesän ympärille tulisi jättää vähintään 500 metrin suojavyöhyke.

Pääsaaren eteläranta Fåfånguddenilla tekee tästä kuitenkin poikkeuksen, koska etelärannalla on jo ennestään harvaa loma-asutusta ja etäisyys pesälle maateitse on noin 400 metriä.

Pääsaaren eteläranta Ryssvikklobbenin kohdalla soveltuu rakentamiseen.

12. Adam ja Eva

Lintujen suosimia kallioluotoja. Havaittiin 5 kalalokkiparia ja haahkapari.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

13. Granholmsgrundet

Linnustolle tärkeä vanhaa matalaa mäntyä kasvava loivapiirteinen kalliorantainen luoto ympäröivine kareineen. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueetta.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

14. Strömsön Natura-alue

Tammisaaren Nothamnin ja Inkoon Hättön vastaavien alueiden väliin jäävä merilinnuston suojelemiseksi perustettu alue, joka on sisällytetty Natura 2000 -ohjelmaan. Natura 2000 -luontotyypeistä alueella esiintyvät karit ja kalliorantojen levävyöhykkeelliset vedenalaiset osat, Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset rantakalliot, sekä ulkosaariston saarien ja luotojen ryhmät. Strömsön luonnonsuojelualue on alunperin perustettu päätöksellä 8286/1981 saaristoluonnon suojelualueeksi. Vedaholmenin länsipuolisilla kolmella pikkuluodolla suojelurajauksen pohjoisreunalla on mairinnousu kiellettyä 1.4.–31.7. välisenä aikana. Natura-alueella ja erityisesti sen rajojen ulkopuolella jäävillä Kikarklobbenilla, Grisselklobbenilla ja Lindsjärskracklorna -luotoryhmällä (joka pääosin

kaava-alueen ulkopuolella) yhteenlaskien pesii IBA-tietojen mukaan 200–300 parin haahkakanta, 30 paria isokoskeloita, viisi paria pilkkasiipiä, 1–5 kyhmyjoutseparia, 1 merihanhipari, 3 tukkasotkaparia, 5 telkkäparia, 1 selkälokkipari, noin 40 kalalokkiparia, 3 merilokkiparia, 14–19 kala-/lapintiiraparia, 5 meriharakkaparia, 1 punajalkaviklopari, 1–2 karikukkoparia ja joinakin vuosina nuolihaukka.

Skräckskär (Natura)

Natura-alueen keskiosaan sijoittuva ulkosaariston saari, jonka rannoilla havaittiin seuraavat lintulajit:

- Haahkapoikue
- Isokoskelopari
- Kalalokkipari
- Kalatiira (1 yksilö)
- Kyhmyjoutsen (1 yksilö)
- Meriharakka (1 yksilö)

Vedaholmen (Natura)

Natura-alueen saari, jonka edustalla 2 telkkäkoirasta.

Vedaholmenin itäpuolinen luoto (Natura)

Havaittiin 1 isokoskelokoiras.

Vedaholmenin länsipuoliset luodot, joilla mairinnousukielto (Natura)

Havaittiin 2 kyhmyjoutsenparia (pesät kahdella luodolla) sekä kala-/harmaalokki 1 yksilö tai enemmän

Högglobben – Rönnglobben (Natura)

Havaittiin 5 merihanhea vedessä.

15. Glonäsin metsä

Korkeimmilta kohdiltaan kalliomännikköä, kalliokumpareiden väliin jäävät alueet varttunutta mustikkatyypin kuusikkoa, jossa sekapuuna yksittäin koivua ja haapaa (vastaavantyyppinen kuin Fageruddenin metsä). Luonnonmetsän piirteitä: kuusikelo ja lahoasteiltaan uudempaan painottuvaa kuusimaapuuta (järeimmät halkaisijaltaan 20-30 cm) metsäkuvassa näkyvästi. Männyn osuus elävästä puustosta muutama prosentti. Kuolleeseen pystypuustoon kuuluu jokunen kuivunut mänty/mäntykelo, vaikka kuusi myös lahopuustossa hallitseva. Metsä jatkuu suurin piirtein samanlaisena jonkin matkaa yksityismaan puolella. Alko-Yhtiöt tekivät Glonäsistä 1990-luvun alun hakkuusuunnittelun yhteydessä oman rauhoituspäätöksen muodostamalla siitä aarnialueen. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueita.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

16. Västerfladanin pohjukka

Tervaleppää kasvava tulvametsä.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

17. Kasenin umpeenkuroutunut salmi Maankohoamisen maaduttama entinen salmi, johon muodostunut tervaleppää ja järviruokoa kasvava vyöhyke.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
18. Mörtviken Suojainen pieni ruovikkoinen merenlahti. Havaittiin 3 silkkiuikkua lahdensuulla, 1 telkkäkoiras Björkholmenin rantavedessä ja 1 sinisorsakoiras lahdella. Kuuluu Mörtvikenin länsipuolelta aina Ryssvikuddenille ulottuvaan muuttolintujen suosimaan levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot).
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
19. Mörtvikenin tervaleppäluhta Pikkutikan pesimämetsä; löydettiin vanha pesäkolo.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
20. Fageruddenin metsä Alueen luonnontilaisimpia kuusimetsiä. Runsaasti kuusimaapuuta ja pystyssä kuusikeloja. Rantavyöhykettä dominoi haapa. Mm. pohjantikan syönnöksiä. Kalasääski pesinyt niemen luoteiskärjessä vuonna 1991. Toukokuun inventoinnin yhteydessä havaittiin rannassa 2 harmaahaikaraa ja 1 naurulokki. Alko-Yhtiöt tekivät Fageruddenista 1990-luvun alun hakkuusuunnittelun yhteydessä oman rauhoituspäätöksen muodostamalla siitä aarnialueen.
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
21. Brändholmen Pitkälti Fageruddenin metsän kaltainen, so. vanhan metsän piirteitä. Saaren itärannalla havaittiin mustakurkku-uikkupari (lintudirektiivilaji ja Suomen erityisvastuulaji), 1 selkälokki (vaarantuneeksi luokiteltu uhanalainen laji), tukkasotkapari ja 2–3 kalalokkiparia. Kuuluu Mörtvikenin länsipuolelta aina Ryssvikuddenille ulottuvaan muuttolintujen suosimaan levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. lintudirektiivi- ja erityisvastuulajeihin lukeutuvaa uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot).
Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
22. Fageruddenin umpeutuva pikkuniitty ympäristöineen Niityn reunoilla itä- ja kaakkoiskulmaan painottuen runsaasti järeydeltään vaihtelevaa haapaa, jossa paikoitellen koloja. Potentiaalista uhanalaisen harmaapäätikan pesimäympäristöä. Kasvistoon kuuluu mm. sinivuokko.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

23. Spjutviken

Tervaleppää kasvavaa tulvametsää.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

24. Byvikenin itärannan kotkansiipilehto

Rannan ja pienen lehtoniityn väliin jäävällä alueella tiheä kotkansiipikasvusto. Puuston muodostaa tervaleppä. Lähistön linnustoon kuuluu mm. puukiipijä, hömötiainen, hernekerttu ja sepelkyyhky.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

25. Aldavan lähde ja sitä ympäröivä tervaleppää kasvava lehtolaikku

Lähteessä kaivonrenkas. Kenttäkerrosta dominoivat saniaiskasvit, kuten soreahiirenporras, isoalvejuuri ja korpi-imarre. Lisäksi tavataan käenkaalia, mesiangervoa, mustaherukkaa, valkovuokkoa. Lahopuustona tikkojen koloamaa tervaleppää. Linnustoinventoinnin yhteydessä havaittiin laulava pikkusieppo, joka todennäköisesti myös pesii kohteella. Aiemmin havaittu Suomen oloissa vaateliias ja harvinainen idänuunilintu, jota pesii maassa keskimäärin 4000 paria. Alko-Yhtiöt tekivät Aldavan lähdelehdosta 1990-luvun alun hakkuusuunnittelun yhteydessä oman rauhoitus päätöksen muodostamalla siitä aarnialueen. Kuuluu lähteen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostaman noron välittömänä lähiympäristönä nykyisen metsälain mukaisesti metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeisiin elinympäristöihin.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

26. Långholmen

Saaren metsät alueen luonnontilaisimpiin kuuluvia. Keskiosan tuoreen kankaan mustikkatyypin kuusikossa koivun osuus elävästä puustosta noin 10 %, paikoin koivua myös keskittyminä. Kuusimaapuuta ja kuusikeloa näkyvästi, joukossa myös yksittäin koivupötkelöä. Poistettu pientä kuusta ehkä 10–15 vuotta sitten. Silti metsä jokseenkin erirakenteista myös kuusivaltaiselta osaltaan. Lounais- ja koillisosa vaihdellen kitukasvuisesta Cladonia-tyypin jäkälämänniköstä järeämpipuustoiseen kanervatyypin kankaaseen, jota joskus harvennettu (yksittäin lahoja kantoja). Karuimmissa osissa männyissä kilpikaarnaisuutta ja puusto erirakenteista. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueita.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

27. Flakholmen

Luonnonmetsän piirteitä. Kaakkoinen niemi vaihtuu kohti länttä kalliomänniköstä kohti kuusialikasvoksista

mustikkatyyppejä. Maapohjan rehevyyden vaihtelusta eri osissa saarta kertoo paikoin esiintyvä käenkaali. Metsä erirakenteista. Ei hakkuujälkiä. Joukossa aihkimaisia kilpikaarnaisia mäntyjä. Järeää koivua runsaat 5% elävästä puustosta. Siellä täällä keskijäreää ja järeää enimmäkseen uudehkoa kuusimaapuuta. Kuusikelo näkyvästi. Saarella tavattiin mm. pyy. Itäosan laguunimainen lahti veneilijöiden suosiossa. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueita. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

28. Granholmen

Vanhan metsän arvoja: erirakenteista mustikkatyypin kuusikkoa, jossa runsaasti kuusikelo, maapuuta ei vielä kovin paljon. Myös kuivaa kanervatyypin ja kuivahkoa mm. variksenmarjaa kasvavaa kangasta. Uhanalaisen pohjantikan syönnöksiä. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueita. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

29. Gloet

Luonnonsuojelulain nojalla suojeltavaksi tarkoitettu kluuvijärvi rantoineen. Gloet on tyypiltään saaristokluuviflada ja edustaa kasvistollisesti "punanäkinparta"-merinäkinruohotyyppejä (*Chara tomentosa-Najas marina*). Uhanalaisista näkinpartaislevistä Gloetilla esiintyy itämerennäkinpartaa (*Chara baltica*), joka on silmälläpidettävä. Inventoinnin yhteydessä havaittiin kaksi silkkiuikkuparia, 1 telkkäkoiras (IBA-arvio noin kaksi paria), 1990-luvun puolivälin IBA-tiedoissa lisäksi tukkasotkapari, isokoskelopari ja kalalokkipari ja joskus aiemmin myös merihanhi. Gloetin suulla 2 kyhmyjoutsenta, 1 haahkakoiras, 3 sinisorsakoirasta. Kalastus ja veneellä liikkuminen kielletty. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

30. Kasen

Kulumiselle altista jäkäläistä kalliomännikköä kasvava kauas näkyvä, pääsaaresta esiinpistävä niemi. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueita. Ärtrisholmenin – Kasenin etelärannalla havaittiin 6 kyhmyjoutsenta. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

31. Branta berget

Jyrkästi rannasta kohoava vanhaa kitukasvuista mäntyä kasvava kallio. Joitakin ohuita keloja joukossa. Maisemallisesti merkittävä ja kulumiselle herkkä. Metsälain 10§:n 7. kohdan tarkoittama karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisempi kallio, eli metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä elinympäristö. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja

ulkoilualuetta. Kaksi pilkkasiipiparia Branta bergetin edustan vesialueella. Lisäksi kahdeksan silkkiuikkua ja telkkäpari.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

32. Äskviken – Björkholmen

Maisemallisia arvoja: järviruovikoiden ja loivien pienpiirteisten kalliorantojen vuorottelua.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

33. Gladholmenin – Strömsön salmi

Kapea vesialue ja kaunis luonnonmaisema. Syyskuussa havainto harmaahaikarasta. Toukokuun inventoinnin yhteydessä pääsaaren edustalla 1 selkälokki vedessä, Gladholmenin rannassa sinisorsakoiras. Kuuluu Mörtvikenin länsipuolelta aina Ryssvikuddenille ulottuvaan muuttolintujen suosimaan

levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot). Kalasääsken pesän suojavyöhykettä. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

34. Ryssvikudden

Pitkä kapea, maisemallisesti arka niemi. Kuuluu muuttolintujen suosimaan levähdysalueeseen, jolla keväisin tavataan mm. uivelo (Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot). Kalasääsken pesän suojavyöhykettä.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

35. Fåfånguddenin pohjois- ja itäosa

Pohjois- ja koillisosiltaan kauas näkyvä, jokseenkin jyrkästi kohoava harvakseltaan mäntyä kasvava kallioniemi. Osin metsälain 10§:n 7. kohdan tarkoittamaa karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisempaa kalliota, eli metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä elinympäristö. Niemen itärantaa reunustaa osin järviruokovyöhyke. Itärannalla vedessä 4 kalalokkia, 1 naurulokki, 1 harmaalokki ja 1–2 lentelevää kalatiiraa. Kalasääsken pesän suojavyöhykettä.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

36. Getnäsudden

Pääsaaren etelärannalta esiintyöntyvä kalliainen, rannoiltaan jyrkästi kohoava matalaa mäntyä kasvava niemi. Osin metsälain 10§:n 7. kohdan tarkoittamaa karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisempaa kalliota, eli metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä elinympäristö.

Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.

37. Ryssvikklobben
Sekapuustoinen, laajalti kalliorantainen pieni saari, jonka itäosaa dominoi mänty, eteläosaa kuusi ja koivu, saaren sisäosassa jokunen kuusikelo. Puusto varttunutta. Rantakalliovyöhyke leveästi puuton. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
38. Gröna gången
Osa merkittävää saaristomaisemaa ja yhtenäistä saariketjua. Itäosassa nuorta tiheää Ø 15-20 cm kuusikkoa ja Ø 15 cm haavikkoa. Länsilaidan männikkö nuorta, vanhojakin puita joukossa. Ei kuitenkaan selviä kantoja, ei myöskään palonjälkiä. Punaherukkaa, kielo runsas. Rannoilla runsaasti rakkolevää, kuten muuallakin tutkittavalla alueella. Korvameduusa. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueetta. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
39. Långholmsklobben
Osa merkittävää saaristomaisemaa ja Långholmenilta Granholmenille ulottuvaa tiivistä ja piirteiltään varsin yhtenäistä saariketjua. Mänty-ylispuustoista, puustoltaan normaalitiheää mustikkatyypin kangasta, jossa kuusialikasvos kolme neljäsosaa männyn latvuskorkeudesta. Koivun osuus 5–10% elävästä puustosta. Rannan männyt osin kilpikaarnaisia. Maapuita toistaiseksi vähän, pystyssä joitakin kuivuneita mäntyjä ja koivupötkelöitä. Ei selviä hakkuukantoja. Jokin yksittäinen ohut kanto näkyvissä. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueetta. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
40. Nätigårdsholmen
Osa merkittävää saaristomaisemaa ja Långholmenilta Granholmenille ulottuvaa tiivistä ja piirteiltään varsin yhtenäistä saariketjua. Pitkälti samanlainen kuin Långholmsklobben, paitsi mänty ei yhtä korkeata ja järeätä. Maakuntakaavaehdotuksessa retkeily- ja ulkoilualueetta. Soveltuvuus rakentamiseen: ei kestä rakentamista.
- Stora Äpskär
Rannat kallioisia. Sisempänä huonosti kasvava vanha mänty hallitseva. Itäosassa kuitenkin näkyvästi myös täysimittaista koivua (mereisyyden vaiko vanhojen hakkuiden vaikutusta?) muodostaen paikoin myös keskittymiä. Helsingin yliopiston kasvimuseon rekisteritietojen mukaan saaren keskiosan itärannalla noin 10 metriä rannasta on rauhoitetun rantatyräkin (*Euphorbia palustris*) kasvupaikka. Sijoittuu Natura-alueen rajalle. Isokoskelo 3 paria, haahka 6 naarasta + 2 koirasta, merilokkipari, sinisorsa 1 koiras, maalinnustoon kuuluu mm. kirjosiippo.

Rakentamista ei suositella, koska Natura-alueen suojeluarvot voivat siitä osin vaarantua.

Kikanlanden (Natura-alueen eteläkärjessä)

Rannat leveästi kallioisia ja puuttomia, sisempänä tervaleppää, matalaa männikköä ja katajaa. Kikanlandenista etelään saaret käytännössä puuttomia. Ulkosaariston ja merivyöhykkeen rajalla. Haahka pesivänä runsas. Kikanlandenin eteläpuolella lentävänä pilkkasiipikoiras. Lisäksi selkä-/merilokki, kalalokki, maalinuista mm. hernekerttu.

Nämarland

Puuton merivyöhykkeen lintuluoto, joka maakuntakaavaluonnoksessa varustettu suojelualuemerkinä. Kaava-alueen parhaita lintuluotoja. Toukokuun inventoinnin yhteydessä havaitut lintulajit yksilömäärittäin:
Haahka (4 koirasta + 10–11 naarasta + mahd. poikue)
Merimetso (21 lepäilevää)
Isokoskelo (2–3 koirasta)
Harmaalokki (22, joista pieni osa mahdollisesti

kalalokkeja)

Meri-/selkälokki (2)
Kyhmyjoutsen (1)

laskentatulokset parimäärinä:

Rusasen (1994, 1998) vuosien 1974–75, 1994 ja 1998
Kyhmyjoutsen (0/0/1)
Sinisorsa (0/0/1)
Lapasorsa (0/1/0)
Tukkasotka (2/6/1)
Haahka (3/10/18)
Meriharakka (1/1/1)
Punajalkaviklo (0/0/1)
Karikukko (2/1/0)
Kalalokki (6/5/1)
Selkälokki (0/2/1)
Harmaalokki (0/60/49)
Merilokki (1/1/1)
Kala-/lapintiira (6/4/2)
Lisäksi luodolla on pesinyt uhanalaisiin kuuluva räyskä yhden parin voimin vähintään kolmesti ajanjaksolla

1984–92.

Biströmsgrunden

Ulkosaariston ja merivyöhykkeen rajalle sijoittuva lintujen suosima luotoryhmä, jolla toukokuun inventoinnin yhteydessä havaittiin haahka (1 koiras) ja meri-/selkälokki (1).

Hättornas grundet	Merivyöhykkeen lintuluoto, jolla toukokuun inventoinnin yhteydessä havaittiin kolme harmaalokkia.
Hättornas grundet + Biströmsgrunden (+ Knallarna kaava-alueen ulkopuolella)	Rusasen (1994,1998) vuosien 1974–75, 1994 ja 1998 laskentatulokset parimäärinä: Kyhmyjoutsen (0/1/3) Tukkasotka (1/0/2) Haahka (6/30/37) Meriharakka (1/1/0) Punajalkaviklo (1/0/0) Karikukko (1/3/2) Kalalokki (14/60/35) Selkälokki (0/3/0) Harmaalokki (0/2/2) Merilokki (1/3/4) Kala-/lapintiira (4/8/14)
Trutgrundet	Merivyöhykkeen puuton luoto, jolla havaittiin haahkoja (5 naarasta + poikue(ita)), isokoskeloita (4 koirasta + 1 naaras) ja meri-/selkälokkipari.
Prackgrundet	Merivyöhykkeen puuton luoto, jolla havaittiin haahkoja (8 koirasta + 2–3 naarasta + poikue(ita) vedessä), isokoskeloita (7 koirasta + 5 naarasta) ja harmaalokki (1).
Gråharugrundet	Merivyöhykkeen puuton luoto, jolla havaittiin haahkoja (noin 6 koirasta) ja harmaalokkipari.
Strömsö Gråharun	Merivyöhykkeen puuton luoto, jolla havaittiin 2 merimetsoa ja 1 meri-/selkälokki.
Ådgrundet	Lintuluoto, jolla voimassa olevassa seutukaavassa suojelualuumerkintä. Kaava-alueen parhaita lintuluotoja. Rusasen (1994,1998) vuosien 1974–75, 1994 ja 1998 laskentatulokset parimäärittäin: Kyhmyjoutsen (0/0/1) Merihanhi (0/1/0) Valkoposkihanhi (0/1/0) Sinisorsa (0/1/0) Tukkasotka (3/5/0) Haahka (10/?/25) Meriharakka (0/1/0) Punajalkaviklo (0/1/0) Karikukko (1/0/0) Kalalokki (5/1/0) Selkälokki (12/0/0)

Harmaalokki (30/120/105)

Merilokki (1/2/1)

1960-luvulla luodolla pesi 40 parin räyskäyhdiskunta.

LÄHTEET

- Häyrén, E. (19??)
Ref. Kalevi Keynäs. Suomen Luonto 3–4/78 37. vsk.
- Kalliola, R. (1973)
Suomen kasvimaantiede. WSOY. Porvoo. 308 s.
- Kuusiniemi, K. – Majamaa, V. – Vihervuori, P. (2000)
Maa-, vesi- ja ympäristöoikeuden käsikirja. 2. uudistettu painos. Kustantaja Tietosanoma Oy. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Länsi-Uudenmaan tuulivoimakarttoitus (1999)
Fortum Power and Heat Oy, Uudenmaan liitto, kauppa- ja teollisuusministeriö. Energia-Ekono Oy; Esa Holttinen, Jari Keinänen, Sari Sarin. Uudenmaan liiton julkaisuja E51. 97s.
- Läntisen Uudenmaan maakuntakaava. Ehdotus 27.3.2000.
- Läntisen Uudenmaan seutukaava 1982.
- Mikola, J., Miettinen M., Lehikoinen, E. & Lehtilä, K. (1994)
The effects of disturbance caused by boating on survival and behaviour of velvet scoter *Melanitta fusca* ducklings. – Biol. Conservation 67: 119–124.
- Munsterhjelm, R. (1997)
The aquatic macrophyte vegetation of flads and gloes, S coast of Finland. Acta Botanica Fennica No. 157. –68 pp.
- Rusanen, P. (1994)
Tammisaaren saariston linnustoselvitys 1994. Moniste. Tammisaaren kaupunki.
- Rusanen, P. (1998)
Tammisaaren saariston linnustonseuranta 1998. Käsikirjoitus. Tammisaaren kaupunki.
- Saaristolinnuston suojelun nykytila Suomen rannikolla (1997)
Toim. Mikael Kilpi & Timo Asanti. Suomen ympäristökeskus. Edita.
- Simonen, A. (1964)
Teoksessa Suomen geologia. Toim. Kalervo Rankama. Kirjayhtymä. Helsinki.
- Strömsö – Lyhennelmä Einar Öhmanin teoksesta Strömsö (1971)
Ruotsinkielestä suomentanut ja lyhennelmän laatinut Anja Lehtinen. Eripainos Pulloposti 2/1971. Paasipaino. Helsinki.
- Suomen kartasto (1986)
Vihko 121–122: maanpinnan muodot. Maanmittaushallitus ja Suomen Maantieteellinen Seura.
- Suomen kartasto (1987)
Vihko 131: ilmasto. Maanmittaushallitus ja Suomen Maantieteellinen Seura.
- Suomen kartasto (1990)
Vihko 123–126: kallioperä ja maaperä. Maanmittaushallitus ja Suomen Maantieteellinen Seura.
- Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue
Uudenmaan ympäristökeskuksen tiedote 19.3.2000.
- Väisänen, R. A., Lammi, E., Koskimies, P. (1998)
Muuttuva pesimälinnusto. Otava.

Tulkintalähteet

Kallioperäkartta (1:100000): Suomen geologinen kartta, 2013.

Maaperäkartta (1:100000): Suomen geologinen kartta, 2013.

Peruskartat 1:20000.

Strömsön saaren entisen omistajan Alko Oy:n maanmittaushallitukselta ja merenkulkuhallitukselta 1984 tilaama sovellettu Strömsön kartta 1:10000.

Suulliset ja kirjalliset tiedonannot ja rekisteritiedot

Ekenäs-Snappertuna fiskeområde: Henrik Lundbergin kirjallinen selvitys karttoineen 16.2.2001.

Helsingin yliopiston luonnontieteellisen keskusmuseon kasvimuseon rekisteritiedot.

Lintujen rengastaja Juhana Niittylän kirjallinen selvitys karttoineen 26.2.2001.

Strömsön saaren hoitajan Jörgen Fagerholmin haastattelu.

Suomen ympäristökeskuksen IBA (Important Bird Areas)-tiedot.

Suomen ympäristökeskuksen luonto- ja maankäyttöyksikön vanhemman tutkijan Heidi Kaipiaisen kirjallinen vastaus 13.11.00 tiedusteluun koskien valtakunnallisesti uhanalaisten eliölajien rekisteritietoja.

Tvärminnen eläintieteellisen aseman johtajan Jouko Pokin tiedonanto 4.1.2001.

Uudenmaan ympäristökeskuksen tarkastaja Kirsi Hellaksen kirjallinen vastaus 27.2.01 tiedusteluun alueellisesti uhanalaisista lajeista.

LIITTEET

1. Kaava-alueen sijainti
2. Luonnon- ja maisemansuojelullisesti arvokkaat alueet ja kohteet
3. Kalojen kutupaikat ja ammattikalastukseen varattavat alueet
4. Saaristovyöhykkeet
5. Rantarakentamissuositus